

انتشارات، شماره ۶۵

مبانی معرفت‌شناسی

مؤلف:

مرتضی مزگی نژاد

(استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه بیرجند)

پاییز ۱۴۰۰

مبانی معرفت‌شناسی

مؤلف: مرتضی مزگی نژاد

سرشناسه: مزگی نژاد، مرتضی، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور: مبانی معرفت‌شناسی / مؤلف: مرتضی مزگی نژاد.

مشخصات نشر: بیرجند: دانشگاه بیرجند، انتشارات، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۳۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۲-۳۰-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: واژه‌نامه.

یادداشت: کتاب‌نامه: ص. ۲۰۱ - ۲۰۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: شناخت (فلسفه)

شناسه افزوده: دانشگاه بیرجند. انتشارات

رده بندی کنگره: BD۱۶۸

رده بندی دیویی:

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۱۲۲۰۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

ناشر: دانشگاه بیرجند

تیراژ: ۵۰۰ جلد

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۰

امور فنی: انتشارات فکربر

صفحه آرای: فائزه دستگردی

طراح جلد: نفیسه شکرانی

لیتوگرافی و چاپ: واصف

قیمت: ۵۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۲-۳۰-۸

آدرس: بیرجند- انتهای بلوار دانشگاه - پردیس شوکت آباد دانشگاه بیرجند - کتابخانه مرکزی و مرکز نشر

(ساختمان دکتر محمدحسن گنجی) - اداره انتشارات دانشگاه بیرجند.

کدپستی: ۹۷۱۷۴۳۴۷۶۵ - تلفن: ۰۵۶-۳۱۰۲۲۶۵۰ پست الکترونیکی: entesharat@birjand.ac.ir

فروشگاه اینترنتی کتاب دانشگاه بیرجند: <http://press.birjand.ac.ir>

«کلیه حقوق متعلق به انتشارات دانشگاه بیرجند است»

فهرست مطالب

فصل اول: چه چیزی را می توان شناخت؟

۱۵.....	معرفت شناسی چیست؟
۱۵.....	معرفت
۱۶.....	کاربرد مفهوم معرفت
۱۷.....	اصطلاح معرفت شناسی
۱۸.....	چند پرسش
۱۹.....	تمایز علم و معرفت
۲۰.....	تعریف معیار

فصل دوم: الگوهای شناخت

۲۱.....	پیش گفتار
۲۴.....	معرفت حضوری
۲۵.....	معرفت حصولی
۲۵.....	مقایسه معرفت حضوری و معرفت حصولی
۲۷.....	ادراکات حقیقی و اعتباری
۲۸.....	تصور و تصدیق
۲۸.....	مراتب تصور و تصدیق
۲۸.....	مراتب تصور
۲۹.....	مراتب تصدیق
۳۰.....	برای تفکر بیشتر

فصل سوم: ابزار شناخت (ادراک حسی)

۳۱.....	پیش گفتار
۳۲.....	الف) حواس ظاهری
۳۳.....	تنوع ادراکات حسی
۳۴.....	ب) شناخت از طریق برهان عقلی
۳۴.....	ج) قلبی و باطنی (درون نگری)
۳۴.....	د) شناخت نقلی (گواهی)

۳۵	 حافظه (ه)
۳۵	 خطای حسی
۳۶	 انواع خطاهای بینایی
۳۸	 خطاهای مربوط به اشکال هندسی
۳۹	 نمود و واقعیت
۴۰	 چپستی ادراک حسی
۴۰	 نظریه واقع‌گرایانه فهم متعارف
۴۱	 نظریه ادراک حسی
۴۳	 نظریه علی ادراک
۴۳	 کیفیات اولیه و کیفیات ثانویه
۴۶	 پدیدارگرایی
۴۷	 استدلال‌هایی علیه پدیدارگرایی
فصل چهارم: ابزار شناخت (ادراک عقلی)	
۴۹	 خطا در اندیشه (خطای عقلی)
۵۰	 تجربه اول
۵۱	 تفکر چیست؟
۵۱	 مکانیسم تفکر
۵۲	 خطای فکر و اقسام آن
۵۲	 خطای مادی
۵۳	 خطای صوری
۵۵	 خطا در استقرا
۵۶	 قوانین علمی و استقرا
۵۶	 خطا در تمثیل
۵۶	 پارادوکس
۵۷	 پارادوکس اول زنون
۵۸	 پارادوکس دوم زنون
۵۸	 پارادوکس‌های دروغ‌گو
۵۹	 ابهام

فصل پنجم: شک (تعریف شک و اقسام آن)

۶۲	نمایی از فیلم ماتریکس
۶۳	شک
۶۴	تحلیلی بر ادراک بینایی
۶۵	از یقین تا شک
۶۶	اقسام شک
۶۶	شک مطلق و نسبی
۶۸	رابطه شک و باور
۶۹	شک روشی و شک حقیقی
۷۰	شک روشی
۷۰	شک حقیقی
۷۱	شک موضعی و فراموضعی
۷۱	ابزارهایی برای رفع شک متعارف
۷۱	دلایل علمی
۷۲	ملاحظات مشابه
۷۲	تقسیم‌پذیری کار

فصل ششم: شک روشی دکارت

۷۷	مسئله دکارت
۷۷	آنچه دکارت نمی‌پذیرفت
۷۸	روش دکارت
۸۰	شک دکارتی
۸۰	موج اول شکاکیت
۸۱	تمایز میان احتمال و امکان
۸۲	تحلیل صورت اول استدلال
۸۲	تحلیل صورت دوم استدلال
۸۴	موج دوم شکاکیت
۸۵	نقد کرلی به آستین
۸۸	نقد ویلیافر بر کرلی

فصل هفتم: عبور از شکاکیت

۹۲	 موج سوم شکاکیت
۹۳	 رؤیای بدون تصدیق و حکم
۹۴	 مغزهای در خمره
۹۶	 عبور از شک
۹۷	 ارزیابی و تحلیل
۹۸	 مقایسه سه استدلال
۹۹	 دفاع از استدلال دکارت
۹۹	 مفهوم اندیشیدن
۱۰۰	 یقین متعارف جرج ادوارد مور
۱۰۰	 تحلیل استدلال مور
۱۰۱	 نقد ویتگنشتاین بر ادوارد مور
۱۰۲	 راهحل پاتنم

فصل هشتم: معرفت‌شناسی در بستر تاریخ

۱۰۶	 دیالوگ سقراط و تئتیتوس
۱۰۷	 تعریف افلاطون از معرفت‌شناسی
۱۰۹	 سیستم معرفتی افلاطون
۱۱۰	 دیگر نظریات معرفت‌شناسی
۱۱۰	 ارسطو
۱۱۱	 رنه دکارت
۱۱۲	 جان لاک
۱۱۳	 باروخ اسپینوزا
۱۱۴	 امانوئل کانت
۱۱۵	 کواین

فصل نهم: باور

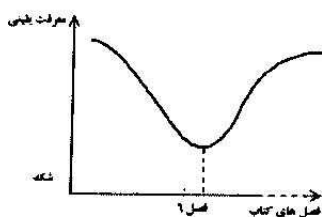
۱۱۹	 دیدگاه مرسوم در معرفت‌شناسی
۱۲۰	 باور
۱۲۰	 ماهیت باور
۱۲۱	 چیستی باور

مقدمه

معرفت‌شناسی سرشار از پرسش‌های بنیادین است که هر کدام به تنهایی برای مدت طولانی ذهن خوش‌فکرترین اندیشمندان را به خود مشغول داشته و چه بسا پس از عمری تلاش چیزی جز تحیر بیشتر حاصلی نداشته است. پرسش‌هایی که گاهی عمر چند هزار ساله دارند و هنوز بی‌پاسخ مانده‌اند. معرفت‌شناسی به ما می‌آموزد که چگونه باورهایی که هیچ‌گاه حتی به مشکوک بودن آن‌ها نیز فکر نکرده بودیم، ممکن است بی‌پایه و اساس باشد. معرفت‌شناسی به دنبال دقت نظر در هر آن چیزی است که گمان می‌کنیم نسبت به آن آگاهییم و به آن شناخت داریم. کمتر کسی است که پس از مطالعه معرفت‌شناسی به وادی از سرگستگی قدم نگذاشته باشد و فروتنانه اقرار به ندانسته‌های بسیار خود نکرده باشد.

در این کتاب سعی شده شناختی کلی از مباحث عمده معرفت‌شناسی و مهم‌ترین مسائل آن فراهم آورد. مخاطب این کتاب لزوماً فلسفه خوانده‌ها نیستند به این معنی که نیاز به دانش قبلی از فلسفه نیست. مباحث به گونه‌ای ارائه شده‌اند که تا حد امکان به سادگی قابل فهم باشد. کتاب شامل چهارده فصل است تا به عنوان یک منبع درسی ۲ واحدی در یک ترم قابل تدریس باشد. با این حال دو مبحث «راحل پاتنم» در فصل هفتم و «صدق تارسکی» در فصل دهم از پیچیدگی بیشتر برخوردار است که لزومی برای طرح آن‌ها برای دانشجویان غیر فلسفه نیست. هر فصل ابتدا با یک یا چند تجربه آغاز می‌شود. پیشنهاد می‌کنم پیش از مطالعه و یا تدریس هر فصل این تجربه‌ها، خوانده شود و درباره آن بحث شود.^۱ در اکثر فصل‌ها در کادری جداگانه به معرفی یک فیلسوف پرداخته شده، علاوه بر آن در انتهای هر فصل بخشی با عنوان «برای تفکر بیشتر» قرار داده شده است. پرسش‌های مطرح شده در این بخش به فهم عمیق‌تر مباحث فصل کمک خواهند کرد. مباحث کتاب به گونه‌ای چیده شده که با معرفی معرفت‌شناسی و ابزار شناخت آغاز می‌شود و با ورود به مباحث خطاهای حسی و معرفتی، مشکوک بودن بسیاری از باورها آشکار می‌گردد و در فصل مربوط به شک، معرفت یقینی به پایین‌ترین سطح خود می‌رسد و پس از آن با بررسی مجدد تعریف معرفت‌شناسی و اجزای آن تلاش می‌شود تا مقدمات لازم برای

حصول معرفت یقینی حاصل آید. نمودار زیر گویای سیری است که خواننده در این کتاب طی خواهد کرد:

قطعاً کتاب خالی از نقص نیست و نگارنده خود به این کاستی‌ها واقف است که صدا البته پس از تدریس و بازخورد گیری از دانشجویان نواقص احتمالی بهتر نمایان خواهد شد. از این رو پذیرای تمامی پیشنهادها برای رفع نقص‌های احتمالی هستم. بر خود لازم می‌دانم از اساتید گرانقدر آقایان دکتر رضا اکبری، دکتر سعید انواری و دکتر مهدی دیانی که با مطالعه این نوشته نگاه نقاد خود را از آن دریغ نداشته‌اند و جناب آقای دکتر واعظ زاده که با دقت و حوصله نکات ویرایشی و ادبی را پیشنهاد داده‌اند تشکر کنم. همچنین صمیمانه قدردان صبوری و یاری خانواده‌ام هستم. مشتاقانه در انتظار نقدهایی از سر شفقت برای بهتر شدن این اثر خواهم بود.

مرتضی مزگی نژاد

شهریور ۱۴۰۰